

Íslenskir stílar 1923 - 1924

Bjarni Benediktsson – Menntaskólinn í Reykjavík – Stílar - Rigerðir

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Uppvaxtar- og námsár

Askja 1-1, Örk 5

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Íslenskir stílar
ritáðir
af
Bjarna Benediktssyni
returinn
1923-24

Örstutt lýsing af Borgarfirði.

Það hefur lengi verið mál manna, að eitt af þegunum
og fjörsömum hérna um Íslands vaxi þess

Borgarfjörður. Eg get um þessugt dæmt, því

að eg hefi eigi gjört mér svo tíð, - veist (!!!)

um landið, að eg hefi önnur hérna til saman-

burðar. En þar sem eg hefi nokkuð ferðast

um Borgarfirði, þá etla eg ni ^{stutlega} nokkuð að

lýsa honum, og þá aðallega frá þeim há,

sem eg hefi dvalið lengst á þar upp frá, en

það eru Lundur í Borgarfirði Stafholts tungum

Þá er það fyrst fjallasjú, sem ég mun nokkuð
lýsa. Í vestri eru engin fjöll, sáker þess að
þar er hafið fyrir. Í suð-vestri er Hlafnarfjall
það er all-fallegt fjall, en á engum hátt
ein kennilegt. Þá er Skarðsheiði, og er hún tilkomu-
mikil og all-fögur; þá eru lágir ásar, sem
skyggja á önnur fjöll, sem í suðri, eru.
Í austri er Þkið; er það tilkomu litit að til
að sjá, sáker þess að höfuð-jökullinn sést eigi.
Þá er Þiriðesjökull og Þriturinn, sem nær
er í miðjum hlíðar honum, og er það að

minu álitu og margra fleiri einhver sí fegurst^a
fjallasjú, sem er þar nælendis og þótt við an
vari leit að. Í norð-austri eru ýmsir lágir
hálsar svo sem Þriðt háls, hann nær langt
nætur í sveitir og skilur Norður-árdal frá
aðal-láglandina. Hér um bil í há-norðri er
Þaula, og fyrir austan hana Þitla-Þaula;
eru það ein kennileg fjöll og fögur. Hefur
Þsgrimmur Jónsson málað mynd af þeim og
er það mjög svo líkt, eða ^{líkt} allt eins og málar
stað: sjálfur framan við sjálft fjallið. Þá

þannu Vika-fell, lang-einkennilegasta fjellið,
sem eg hefi séð. Þá er Skarðsheiði hin nýrri
og svo einhver fjöll íti á Myrum. Það er
einkennilegt og þróulegt mjög, að fólk, sem
komið er á efri aldur og hefur allan aldur
sinn verið þarna uppfrá, skuli eigi þekkja
öll fjöll, sem í kring eru. Þannig kann ást
fólk þarna uppfrá ekki við Skarðsheiði:

hinu nýrri, þyngur en það af tilviljun komst
að því; það sama er einnig hér í bænum,
fólk, sem lengi hefur verið hér, kannast eigi

við fjöll eins og Heilivinnu, ~~íti~~ ~~íti~~
Landslagið á sjálfu héraðinu er þannig,
að smáholt eru á við og dreif og milli þeirra
eru svo mýrar og rotlendi. Eftir myrunum
þalpa ~~so~~ lækir, ~~á~~ ~~á~~ keldur eru í þeim
miðjum, það ~~er~~ er að segja jafnlangt frá
ásumum, sem með fram liggja. Það hit er
eru miklir þarna uppfrá. Arnell ^{er} ~~þ~~ ~~þ~~
og laugum. Einkennilegt var það, að fólk
fólk þarna uppfrá sagði eigi „þves“ ein þog
eg mundi sagt hafa, heldur etíð „þvör“ eigi
veit eg samt hvort þetta hefur verið algengt þar
um slóðir ~~á~~ eigi, en allir heima ~~á~~ ~~á~~ sögðu það.

Nú mun eigi tími, til þess að vita meira
meira að sinna, en vera má að síðar veitist
takið því til að vita fram hald lýsingar
þessarar þess arfar, og mun ég þá reyna að
ljúka þessu.

Bjarni Benediktsson

Máttur er manns gaman.

Eigi mun um það verða deilt, að máls höttur þessi
sé allra máls hætta réttastur, og mun hann vera
ein hver algildastur þeirra ^{en ávitað er} ~~fróðvitað~~ sé engin
regla in undantekningu og svo er með þessa, sem
áðrar. Þú má segja, að allt félagslíf manna
sé af þessum rötum runnið. En lítt er annað
mál, að öll borgarar sem sumir vilja halda
fram, að öll borga myndu eigi frumvatur
sínar að velja til þessa. Þá veitist mér
eigi geta staðist, sakir þess að þar komu

þess önnur atviti til greina, svo sem verslun og
iðnaður, samvinnulegar landsnyttjar og slíkt.

Best komu samvindi málsháttar þessa fram í
því, sem oft kom fyrir á miðöldunum, að þá
er menn þóttast þurfa að leggja sérstaka
hegningu á sig, þá gjörðust þeir einbúar, en
af þeim rötum er svo altes klausturmyndunin
komin. Njög fávíslegt er það, sem sumir menn
henda, að þeir óttast svo njög heimsendi (það
er að segja, þá „fals-heimsenda“, sem stjórnu-
spekingar í A merfílen þyggjast oft sjá fyrir),

að þeir geta eigi á heilum sér talað; þessir
menn athuga auðsigrilega eigi, að ekkert gjörir
til, þótt allur heimurinn fávist í þessu, en miðað
verra hlyti það að verða, ef einu eða örfá er
hvæður varu eftir. Þvídi eg nú eigi að rita
meir um þessum málshátt, en etla nokkurt
að athuga, hvað má nær segja um hitt efnið,
sem gefið var.

Njög er miðils vísir.

Málsháttur þessi er viturlegur njög og eftir-
tæltur verður. Ekal eg taka eitt eða fleiri dæmi

máli mínu til sönnunar. Fáa mun hafa gúmað
það, að morð þau, sem framir voru á ríkis-
erfingja Austurríkis og konu hans, árið 1914,
yðu þeir meistar, sem ^{urðu} ~~yðu~~ þess ^{valdir} ~~valdaði~~, að
míljónir manna voru drepnar og kímlestar, að
keisaraveldi mundi um lell; en þávislegar
stefnur, svo sem jafnárstefnur svonefnda og,
ávar slíkar fjarstædur, virðast nú fara sígrí-
lvisandi um heimur. Énaþá séð er mun
þá höfðingjana, á Sturlunga-öld hafa gúmað,
~~á~~ þá er þeir voru að fyrst skuta málu

sínum undir arkibiskup og konung, ^{at} ~~þá~~ ² ~~1~~ yðu þá
þess valdandi, að þjóð þeirra var hnept í
margra alda í nauð og undiröku, þar sem
í þessum menn öllum stáð háttum og ástæðum
voru skipaðir til þess að ráða hér lögm
og ~~to~~ lofum. Þykist ég nú hafa signt
fram á sannindi þau, sem í þessum máls-
hatti felast. Nenni ég þér eigi að rita
meir að sínu og ljú þér máli mínu.

~~Amen~~ Bjarni Benediktsson

Sam göngu tæki ni tíma.

~~Það sam göngutæki, sem okkur Íslendingum er
með syllegast og þiggur okkur því helst á hjarta
er~~

Sam göngu tæki ni tíma.

þau sam göngu tæki, sem Íslendingum er
með syllegast, og þeim flýgur því eðlilega
þyrst í hæg, þá er um sam göngur skal rætt,
er skip, hvergi nafni sem nefnast. Því á öðrum
vona einu gís segð skip, þó þannig sit þú, að
þess mátti einnig róa, svo og var þá oft á
stórum skipum hver á rað. Því gís annars,
og þess þess ni þess fjölda manna til þess
á róa slíkum skipum. Skip þessara vora, Íslendinga
þess í skip þessa þess Íslendinga þessa þess
verð lítill og þessara þess mestu og þess þess

galla gvirfir að jmsu leyti. Þegar fram liðu aldir og
menn fóru að sigla ^{um} endilöng höfin, um seglskipin
örög, og fóru menn því að leitast við að finna
önnur hraðskreiðari og hentugri farartaki, og
snerist síð við leitni manna þá að allega, að því,
að hagnýta gufu kraftinn í þögn manna.
Sá fyrsti, sem ^{mennt} vita um, að hafi reynt að
velka skip áfram með gufuafli, var í frakkenski
máður Papin að nafni; gerði hann tilraun
sína árið 1681, að því er fróðir menn telja;
engar írangur bar samt tilraun hans.

Það var fyrst árið 1787, að Amerískurinn ^{um} Fitch
fór á fyrsta gufuskipinu, sem var kjóla skip, eftir
flyti nokkurn í Norður-Ameríku. Árið 1807
heppnaðist Fulton, þeim, sem almennt er kallaður,
uppfinningarmáður gufuskipanna, að sigla nokkurn
spöl á kjóla skipi. En árið 1809 fór hann
fyrsta ferðina, sem þessi hefur verið á sjó, af
gufuskipi, og var það milli New-York og
Philadelphia. 1819 fór fyrsta gufuskipið yfir
Atlanshafit, og var það 25 daga á leiðinni,
og varð að nota segl til að stöðva. Fram að

samanburði við vísa-skip ^{mitin} _{ans}

Þessum tíma voru aðeins notað hjóla skip, en og var því mjög stuttan tíðin í notkun.

Mi var farið að nota skrifu; fyrsta tilvísunin, ^{sem heppnast} Fyrir öfridinn mikla var mikil samkeppni milli

méd hana, men skafa verið gjörð 1829, en fjöðverja og Englendirga, um það, hverjir gátu

árið 1844 fór fyrsta skrifu-skipið yfir á ei gnost storra skipið, og í öfridarbygjun áttu

átlans hafið. Fram undir 1840 voru einangis trí-fjöðverjar stovsta skipi i heimi, sem þeir nefndu

skip, en þá var farið að nota járn, og mi er stál „Vaterland“; skip þetta var 50,000 Touna

mestnegnis notað i skip. Árið 1857 var „Great stórt, og 950 fet á lengd og siglir minna 25

„Eastern“ smíðaður; hann var á sinum tíma „hvíta á skriðmaki“ (sjá er dönsku-ordabók Jónasar

Þau gjstovstur allra skipa, (hann var) 27,400 Toun Jónassonar). Til samanburðar skal þess getið, að

á stöð og 662 fet á lengd, slann var alt of stór, „Lullfos“ er um 1400 Toun á stöð, og fer 12

og í hertugur til þess, að hann fæmi að gæni, fjömilur á klukkustund, í þessum stórum evlendir

gufu-skipum
[er] fullkominir bústaðir, einn og á-bestu gistiheimsum.
[er] ein fullkominir bóndsalir, bát salir, dans salir,
svöfulelfar, fyrirlestur salir og yfirleitt allir "salir",
sem nöfnun tjáir að nefna. [er] komi út blóð
og með öllum fréttum, o.s.frv. Skip þessi eru
nokkru sólarhringa yfir íthöfin, ^{en það tók} (sem) fyrir á
tíunum ~~þess~~ margra vikna og jafnvel mánaða
tíma að sigla yfir ^{þau.} [er] við Ísland munu skip
gufu skip fyrst, ^{hafa} farið að ferðast, að nokkrunum
á aðasta fjórðungi 19. aldar. Lengi vel var
það, ^{at} þessu menn hieldu, að eigi væri íhætt að

fara með skip, ^{við} ~~í~~ Norðurlandi, að vetrarlagi,
vegna hafishattu; og oft var það líka, að
"post-skipin" voru alt. vorið og sumarið með,
að flakjart í hafinum. En, sem betur fer,
eru ekki svo mikil brögð að þessu, að eigi
sé hægt að halda uppi sanggöngum þringum
landið ^(yfir) alt. árið, nema þá í ein stökum
hafis- og hárðing-árum. Nú er svo komið, að
Íslandingar sjálfir eiga þessu um 5 þ gufu skip,
sem ganga milli landa, sum með fólki fólki,
önnur með börum. Skip þessu eru öll eðlilega

litil og ófullkomin, en nægja þó með hjálpa álika-
margra erlendra skipa flutningsþörf landsins.

Strandferðirnar annast ni á allga eitt skip

„Sjatt“, hin er örtilill bátur, mótis við vísu skip
stór þjóðanna, en nægir þó alveg flutningsþörfum

innanlands. Ad vísu eru ymsir strandferða-

bátar, svo sem „Suðurlandi“, „Skafthellungur“ og

„Svanur“, sem annast samgöngurnar sín á milli

landsfjórðunganna. Þannig er í ni gildandi fjárlögum

seittar 10000 kr. til slíkra bátiferða, en 20000 kr.

til annara strandferða. Mikil hefur verið deilt um

fyriðkomulag á strandferðunum hér við land, sem og
þest annað, sem til er; en svo virðist ni, sem

allir eða flestir geri sig ánægða með ni verandi

lausu málsins, ~~og~~ sem eg hefi áður ungetið,

enda virðist ni vera allþeppileg; en þó

veri vel athugandi, hvort eigi veri öllu

bestararmíuna, ad hafa tvö småskip, sem

mettust altal í Reykjavík og á Akureyri, en

annad þær stjórnausturþyrir, og snertifsturpið

á Akureyri sömu bið hinga ad situr, en litt

þævi
vestur þyrir, gætta fyrirkomulag var haft,

~~hætt~~ þegar „Thore“ féla góð sá um strandferðina,

og þótti það regnast vel, við þetta mátti eftirlitill spara
flaubáta-lestnaðinn nokkuð,

þessi eg ni nokkuð talað um þau samgöngur á

sjó, þótt rímið og tíminn sé takmarkað, ^{uu} og

semnarinn verði þri að þvingeða, þess stutt og

öfullna gáandi ^{þessi} þetta skipa-lýsing min er.

Mun þá best að snúa sér að landinu og þeim

samgöngutækjum, sem þar eru notuð.

Nú á tímanum eru lifreiðarnar þau samgöngutækjum,

sem við Reykivíkingar verðum mest vanir við.

Það mun hafa verið inófríðar-lyngur, að

língið til lands
þegar voru fluttar inn lifreiðar, sem hér

voru not hafar. Á ífríðar-ámunum fluttust

língið inn heilir skipspannar af lifreiðum,

sv ^{at} ni má segja, að fararteki ^{þessi} þetta, sem í

vanninni eru mjög nauðsynleg og ^{eiga} hér á gæta

við stöð holti, sem orðið ^{at} að mestu-plágu,

segja atþof umkils fjö ^d og iðlar að gælu

mannanna þeirra, sem þeim stjórna. Þeir á landi

eru lifreiðarnar að allga notastar til manna

flutninga, en ^{einnig} þó nokkuð til vöruflutninga,

einnig eru þær nokkuð notastar við vegagerðir

en heldur illa hefur það tekið; þannig ^{t.d.} var
bifveit ein míkil við vega gerðir í Borgar-
fjörðar-kerfi eigi alls fyrir löngu, en sá
galli var á „gjöf Njardar“ að hún eyðilagði
vegina sjálf, vegna ~~þess~~ ~~þess~~ ~~þess~~ og
~~þess~~ ~~þess~~ ~~þess~~ að hún var of stór og
fellur fyrir ~~vegna~~ þá.

Glestinn má einnig nefna, sem bráð nauðsyn
legt fararteki hér á landi; hefur hann verið
hér frá því að land byggðist, og verið
notaður til veidar og burðar, og mi

á síðustu tímum ~~sem~~ fyrir vagna og
önnur slíka tæki. Nú er tímur liðinn
og get eg því eigi skrifað meira að
sinni, sem eg þó hef mikla löngu til.

Eg sé það, að nágranni minn og félagi
Egþór Gunnarsson
er eitt hvort að ónotast við mig í sínum
stíl, sakir þess að eg skrifa langa og
itablega ~~nitgjört~~, og mun það vera
spottit af því, að hann hefur eigi haft
tíma til að skrifa hana, upp eftir mér,
sem hans er vani.

Bjarni Benediktsson.

Vikinga-öldin.

Það skal þegar tekið fram, að ritgjörð þessi
verður mjög stutt og því miður eigi eins
þrungin af fróðleik, sem min síðasta ritgjörð
var (!!!). Því þetta er öllum þannig, og
þarf því eigi að fjölgráa með um það, þó
því að eg mun eigi geta sagt meira en
þessa ^{kláusa} ~~mann~~, sem allir eru stíð að fylgja
upp ^{í sér} með mi klum spekingssvip, eins og
það væri alveg ný sannindi, sem þeir
hefðu grafið upp í gömlum skjólum

er sitt hvort á þessa
og skruddum. Kláusa þessi er sitt hvort á
lítið
þessalítið hljóðandi: „É fömöld þekktist luvki
öðvegskapur ni man vorka; allir lifðu
saman í sátt og samlyndi, og það sjaldan
sem menn voru drepur, það var það
gjört á mjög dvergilegan hátt.“
þeir, sem þessa kláusu eru síþgljandi
virkast eigi að geta það, á þessum hátt
þessar „hugprúðu hetjur“ hegt úpsér í
váns þóttum sínum, þegar þeir véttust
á saklausu menn, vanda ^{lausafé} ~~sig~~ þeirra.

þvenndu list aði þeirra, og oft seldu
mann ganna sjálfa í þrældóm. En tímann vilja leita þinnar mestu lífsþekki
þótt svo veri, sem eg get ni eigi fallist í einhverjum þinnverskum skeddum. Það
á, það menn hafi verið dreglundadrif, skal þó tekið fram að eitthvað nýtilegt
at þinnar, offurverju veri þá slíkt. Það
hluti
hlíta að vera sjálfsgöð afleiðing þess,
að þá voru "önnur" trúarbrögð, sem
að vitað áttu ni þá betur við meir, meir
þinn voru skápi þarinn og þessir for-
föður voru, heldur en þennin, sem
myndast höfðu með meirum þjóðum, þó

ekki sé ni talad um, þegar menn ni á
þinnar vilja leita þinnar mestu lífsþekki
í einhverjum þinnverskum skeddum. Það
skal þó tekið fram að eitthvað nýtilegt
mun þar mega finna, en að ni speki
eigi vel við í skendinga, held eg eigi.
Eg lík eg ni máli minu með þinni
þinnar, að þennin verdist eigi, þótt
eg hafi nokkud þaritt eit þess efni.